

18.

ACC. N:R M. 16613:1-6.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Bengt Andersson*
Härad: *Harjager* Berättare: *Kerstin Andersson*
Socken: *St. Hans* Berättarens yrke: *Nederdomshummet, Svollsjögården*
Uppteckningsår: *1965* Född år *1869* i *St. Hans*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Svar i LMF 126. s. 1-6.
(a-d)

LMF 126

Skriv endast på denna sida.

Ifylles av uppgiftslämnaren

Berättarens namn: Kerstin Andersson
 " födelseår: 1869
 " födelseort: Stora Harrie församling
 " yrke:

Makes/makas namn: Per Andersson
 " födelseår: 1869
 " uppväxtort:
 " yrke: lantarbetare

Faders namn: Nils Nilsson
 " födelseår:
 " uppväxtort:
 " yrke i staden:
 " yrke före ev. inflyttning till staden:

Moders namn: Gunilla Nilsson
 " födelseår:
 " uppväxtort:
 " yrke i staden:
 " yrke före ev. inflyttning till staden:

Farföräldrars yrke:
 Morföräldrars yrke:
 Antal syskon:

16613:1.

ACC. N:R M. 126A

Fadern arbetade under hela berättarens uppväxtperiod som lantarbetare på Norrby gård mellan Stora och Lilla Harrie. Gården innehades av en tysk, "patron" Holst. Arbetet började vanligtvis kl 5 på morgonen och höll på till kl 8 på kvällen. På gården fanns ett flertal anställda, varav berättarens fader förestod ladugården. Kreatursbesättningen omfattade omkr 30 djur, och alla anställda deltog i mjölkningen. Vid höbärgning deltog fadern - liksom för övrigt hela familjen. Berättaren poängterar, att patronen alltid var mycket mån om sitt folk. Så hade man exempelvis fritt logi och fri läkarvård. Detta senare utnyttjades särskilt av fadern, som ofta låg sjuk i astmabesvär. Läkaren anlätades också vid den "nervfeber" som grasserade. Arbetsinkomsten var för fadern 50 öre om dagen. Berättaren har ett bestämt minne av detta eftersom hon en gång hade bett om pengar till ett skolfoto, som just kostade 50 öre. Lönen utgick i pengar. Gåvor i form av gårdsprodukter förekom vid särskilda tillfällen. Gården hade sitt eget mejeri, och var i stort självförsörjande. Man gjorde själv såpa när man slaktade grisar. Förhållandet till arbetsgivaren var gott, även om man inte umgicks på fritid. Däremot umgicks fadern flitigt med de övriga anställda på gården. Man samlades på kvällarna, drack kaffe (även "kaffegök"), spelade kort och pratade. Varje år anordnade patronen ett "höstgille" för de anställda och deras familjer. Detta gille hölls när skörden bärgats. Man bjöds på stor middag och dansade till musik av spelmän. Vid kvällningen fick man kaffe (med "gök") och smörgåsar. Gåvor från

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

16613:2.

ACC. N:R M. 126A

2

patronen förekom sällan vid högtidsdagar, men däremot ibland när fadern låg sjuk. Modern hade inget stadigvarande arbete utom hemmet, men hjälpte alltid till vid "höstningen". Vidare fick hon gå ut på mossarna för att plocka torv, som man sedan eldade med. Senare, när betor blev vanligare, hjälpte hon till plockningen av dessa. När modern arbetade med höbärgning på någon gård, fick hela barnskaran (sju barn, varav två yngre än berättaren) följa med. Dessa fick samtliga delta i måltiderna där: "lillemiddag" kl 9, middag kl 12, kaffe kl 14, "mertan" kl 16 och kvällsmat kl 20. Arbetet pågick vid dessa tillfällen så länge det var ljus. Berättaren fick då passa sina yngre syskon, medan de äldre deltog i arbetet. Modern hade bin och höns. Honungen såldes till handlaren och äggen avyttrades på annat håll. Fadern gjorde själv i ordning sin frukost innan han gick till arbetet på morgnarna. Modern gick upp litet senare och skickade barnen till skolan. Dessa sändes iväg vid 7-tiden. Barnen började tidigt "tjäna" - även på sommarloven. På somrarna var de "vaktepågar". De vaktade då får och svin. Betalningen var några ören i veckan, och maten var fri. Efter skolan var berättaren "piga" i kök på större gårdar. Mat och logi ingick i lönen, och den lön i pengar (12 kr per ^{år} ~~vecka~~) hon fick ut, lämnades oavkortad till modern. Det var genom föräldrarna hon fick de första anställningarna. Hon arbetade på en prästgård. Sovplatsen var i matrummet - där också en son i huset sov. Hon fick ofta gå med "prostaväskan" till grannförsamlingarna. Denna innehöll direktiv till prästerna från prosten om vad som skulle tas

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

16613:3.

ACC. N:R M. 126A

3
upp i deras predikan. Deltog också i mindre utsträckning i det kyrkliga arbetet, när hon arbetade på denna plats.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

16613:4.

ACC. N:R M. LUF: 126 b

Berättaren bodde under uppväxttiden på Norrby gård mellan Stora och Lilla Harrie. Huset var gammalt. Lägenheten bestod av ett rum med kammare och kök. Huset innehades av föräldrarna och därför erlades ingen hyra. Fadern hade själv lagt in brädgolv. I det stora rummet fanns soffa, bord och stolar, en byrå samt sängar. Hela familjen (9 personer) sov i detta rum. Då lägenheten var så liten, fick barnen leka var de ville. I kammaren fanns ett klädskap. Köket var litet, varför man fick inta alla måltider i det stora rummet. På väggarna hade man tapeter och i taket lofttapeter. Tavlor fanns inte, men däremot en bild av Frälsaren på korset. På golven hade man mattor vävda av modern. Huset uppvärmdes genom kakelugnar. Belysningen utgjordes av fotogenlampor. Sängkläderna bestod av fjäderdynor.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R

M.

LUF 126 c

16613:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Familjen födde upp en gris och några höns. Man hade vidare några bikupor. Vid julen slaktades grisen, som sedan saltades ned. Då man rökte köttet, hängde man upp det på vinden. Barnen fick både mjölk och kaffe varje dag. Hästkött åt man aldrig, men däremot fick man amerikanskt fläsk flera gånger i veckan. Fiskrätterna bestod oftast av sill eller spättor. Grönsaker fick man ytterst sällan. Tomater kände man inte till. Brödet köptes, då man inte hade någon bakugn hemma. Modern arbetade då och då hos en bagare, och fick vid dessa tillfällen bröd med sig hem. Öl eller dricka hade man aldrig. På morgnarna fick man kaffe och smörgåsar med amerikanskt flott. Någon gång fick man fläsk. På kvällarna fick man också kaffe och smörgåsar. Pålägg hade man aldrig. Hela familjen åt på samma gång i stora rummet. Barnen fick alltid äta stående, medan far och mor satt. Barnen sades "ha tid att stå"! Naturligtvis fick barnen inte tala under måltiden. Duk användes aldrig till vardags. Ibland, t ex när man hade soppa, åt alla ur samma kar.

16613:6.
ACC. N:R M. LUF 126 d

De flesta kläder köptes ~~vid~~ eller syddes hos en skräddare, eftersom modern inte hade någon symaskin - dock vävde hon en del plagg. Begagnade kläder köptes aldrig. Laderskor var sällsynta. Kängor användes endast vid speciella tillfällen. Barnen hade på vintern tofflor, medan de på sommaren fick gå barfota för att inte bli onödan slåta på tofflorna. Flickornas huvudbonad var "kläde". Pojkarna hade skärmmössor. De ekonomiskt bättre ställda barn hade naturligtvis bättre kläder, men då samhället var så litet, betydde detta ingenting för umgänget mellan barnen. Tvärtom var förhållandet mellan de rikas och de fattigas barn gott - så delade exempelvis de rikas barn ofta sin matkorg med de andra. Mellan religiösa och icke-religiösa fanns ingen skillnad. Alla församlingsborna - troende eller icke troende - gick i kyrkan. Detta betraktades mera som en festhögtid än en religiös ceremoni. I klädedräkten fanns ingen skillnad mellan olika religiösa eller politiska uppfattningar. Föro hade partiväsendet ännu inte tagit form. Något särskilt klädmode som man eftersträvade fanns inte, men man ville naturligtvis ha kläder av samma kvalitet som de rikas.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND